ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΚΑΠ 2028-2034

Του Συλλόγου Ελλήνων Χορτοφάγων – HellasVeg

Θεσσαλονίκη, 13-10-2026

Προς:

κ. Μαργαρίτη ΣΧΟΙΝΑ ,Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Κοινοποίηση:

Γραφείο Υφυπουργών Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων,

κ. Ιωάννη ΑΝΔΡΙΑΝΟ

κ. Αθανάσιο ΚΑΒΒΑΔΑ

κα Αργυρώ ΖΕΡΒΑ, Γενική Γραμματέα Ενωσιακών Πόρων & Υποδομών

κ. Αντώνιο ΦΙΛΙΠΠΗ, Γενικό Γραμματέα Αγροτικής Πολιτικής και Διεθνών Σχέσεων

Θέμα: Πρόταση για την Ενίσχυση της παραγωγής Οσπρίων και Πρωτεϊνούχων Καλλιεργειών για Ανθρώπινη κατανάλωση, στην ΚΑΠ 2028-2034

Πίνακας περιεχομένων

Α. Ο Σύλλογος και η συμμετοχή του στον εθνικό διάλογο 2
Β. Πού προτείνουμε να δοθεί έμφαση 2
Β1. Εθνικές μεταρρυθμίσεις για αποτελεσματικότερη εφαρμογή της ΚΑΠ 3
Β2. Προκλήσεις της πρότασης της Επιτροπής και εστίαση του εθνικού σχεδιασμού 3
Γ. Γιατί το προτείνουμε: τεκμηρίωση και οφέλη 4
Γ1. Γιατί για ανθρώπινη κατανάλωση και όχι μόνο για ζωοτροφή 4
Γ2. Τι όφελος έχει η πρόταση 5
Γ3. Προϋποθέσεις επιτυχίας: τι μας δείχνουν οι δυσκολίες 7
Δ. Συγκεκριμένα μέτρα για διαπραγμάτευση στην ΚΑΠ 2028-2034 7
Παράρτημα Α – Συνοπτικός Πίνακας Προτάσεων και εργαλείων ΚΑΠ 14
Βιβλιογραφία και πηγές 15

Α. Ο Σύλλογος και η συμμετοχή του στον εθνικό διάλογο

Ο Σύλλογος Ελλήνων Χορτοφάγων (HellasVeg) συμμετείχε στην 4η Συνεδρίαση του Εθνικού Διαλόγου για τη νέα ΚΑΠ 2028-2034, που πραγματοποιήθηκε στις 4 Σεπτεμβρίου 2026 στο Αμφιθέατρο της Αμερικανικής Γεωργικής Σχολής στη Θεσσαλονίκη, στο πλαίσιο της διαβούλευσης με τους φορείς για τη διαμόρφωση των ελληνικών θέσεων.

Ο Σύλλογος είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Χορτοφάγων (EVU), ομπρέλας 48 οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών σε 29 ευρωπαϊκές χώρες, και οι προτάσεις μας συμπλέουν με την ανάλυση της EVU για τις προτάσεις ΚΑΠ 2028-2034, την οποία προσαρμόζουμε στην ελληνική πραγματικότητα.

Ως φορέας πολιτών και καταναλωτών που επιλέγουν φυτική διατροφή, **καταθέτουμε γραπτά μια συγκεκριμένη πρόταση από τη σκοπιά της ζήτησης**: τι ζητούν όλο και περισσότεροι πολίτες και πώς μπορεί η ελληνική γεωργία να ανταποκριθεί, προς όφελος πρώτα από όλα των ίδιων των παραγωγών. Η πρότασή μας δεν είναι σε βάρος κανενός κλάδου. Αναγνωρίζουμε τον ρόλο της κτηνοτροφίας στην ελληνική ύπαιθρο και τη σημασία των ψυχανθών ζωοτροφών. Ζητούμε να δοθεί έμφαση και σε μια πτυχή που σήμερα υποεκτιμάται στη συζήτηση: την **παραγωγή φυτικών πρωτεϊνών για άμεση ανθρώπινη κατανάλωση**.

Β. Πού προτείνουμε να δοθεί έμφαση

Προτείνουμε η ελληνική θέση και το εθνικό σχέδιο να αναγνωρίζουν ρητά ως προτεραιότητα την ανάπτυξη της εγχώριας παραγωγής και αγοράς **οσπρίων και άλλων πρωτεϊνούχων καλλιεργειών που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση** (φασόλια, φακές, ρεβίθια, φάβα και λαθούρι, κουκιά, μπιζέλια, λούπινο και σόγια για τρόφιμα), συμπληρωματικά προς τα ψυχανθή ζωοτροφών και όχι σε αντικατάστασή τους.

Διαπιστώνουμε ότι η ευρωπαϊκή συζήτηση για τις πρωτεΐνες επικεντρώνεται κυρίως στις ζωοτροφές. Το Σχέδιο Δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θέτει ως στόχο το μερίδιο της ευρωπαϊκής πρωτεΐνης από ελαιούχους σπόρους και πρωτεϊνούχες καλλιέργειες που χρησιμοποιούνται ως ζωοτροφή να αυξηθεί από 25,8% (2025) σε 35% (2035) [1, σελ. 21]. Είναι ο μοναδικός ποσοτικός στόχος του Σχεδίου, και δεν καλύπτει την άμεση ανθρώπινη κατανάλωση. Στο ίδιο πνεύμα ζητάμε η διαφοροποίηση της γεωργικής παραγωγής, με έμφαση στις καλλιέργειες για άμεση ανθρώπινη κατανάλωση, να γίνει συστημικό στοιχείο της ΚΑΠ.

Συνοπτικά προτείνουμε την έμφαση της Ελλάδας σε τέσσερις άξονες:

- **Άξονας 1 – Νέος τομέας πρωτεϊνούχων στον ΚΟΑ:** τα αποξηραμένα όσπρια για ανθρώπινη κατανάλωση να έχουν ρητή θέση, χωριστό χειρισμό από τις ζωοτροφές και προσβάσιμη οργάνωση των παραγωγών, στο πνεύμα και της πρότασης της ΕΕ [2].
- **Άξονας 2 – Εθνικό σχέδιο και εθνική στρατηγική:** ειδική τομεακή παρέμβαση, στοχευμένα κίνητρα για όσπρια τροφής (εισόδημα, αμειψισπορά, επενδύσεις) και μια Εθνική Στρατηγική Διαφοροποίησης Πρωτεϊνών με διάσταση τροφής, όπως ζητά η ίδια η Επιτροπή από τα κράτη μέλη [1, σελ. 11-13]. Επιπρόσθετα να προωθηθεί ειδική αναφορά στο «πακέτο εκκίνησης για νέους γεωργούς» που προτείνει το άρθρο 16 ΚΑΠ στην ελκυστικότητα του τομέα των φυτικών πρωτεϊνών για ανθρώπινη κατανάλωση.
- **Άξονας 3 – Αγορά:** σήμανση προέλευσης, ιχνηλασιμότητα, δημόσιες προμήθειες και προώθηση της ελληνικής παραγωγής με καταπολέμηση των «ελληνοποιήσεων» που μειώνουν το εισόδημα του αγρότη λόγω αθέμιτου ανταγωνισμού.

- **Άξονας 4 – Αλυσίδα αξίας:** καθαρισμός, συσκευασία, μεταποίηση και καινοτομία, ώστε η προστιθέμενη αξία να μένει στην Ελλάδα, στηρίζοντας την τοπική απασχόληση αλλά και ως μέτρο αντιμετώπισης του δημογραφικού προβλήματος.

Οι απαντήσεις μας στα δύο ερωτήματα της διαβούλευσης, που περιλήφθηκαν συνοπτικά στην πλατφόρμα, αναπτύσσονται στις ενότητες Β1 και Β2 που ακολουθούν, τεκμηριώνονται αναλυτικά στο Γ' μέρος και μεταφράζονται σε συγκεκριμένα μέτρα στο Δ' μέρος.

Β1. Εθνικές μεταρρυθμίσεις για αποτελεσματικότερη εφαρμογή της ΚΑΠ

Πέρα από το περιεχόμενο της ΚΑΠ που διαμορφώνεται στις Βρυξέλλες, πιστεύουμε ότι η αποτελεσματική εφαρμογή της προϋποθέτει και μεταρρυθμίσεις σε αμιγώς εθνικό επίπεδο:

- **Θεσμική ετοιμότητα για τον νέο τομέα πρωτεϊνούχων.** Ταχεία και απλοποιημένη διαδικασία αναγνώρισης οργανώσεων παραγωγών και διεπαγγελματικών οργανώσεων, ώστε φορείς όπως η «υπό αναγνώριση» Εθνική Διεπαγγελματική Οργάνωση Οσπρίων να είναι έτοιμοι να λειτουργήσουν από την πρώτη ημέρα ισχύος του νέου κανονισμού.
- **«Πακέτο εκκίνησης πρωτεϊνούχων καλλιεργειών».** Στο πρότυπο του πακέτου εκκίνησης για νέους αγρότες (άρθρο 16 ΚΑΠ), προτείνουμε η Ελλάδα να στηρίξει τη δημιουργία αντίστοιχου εθνικού «πακέτου εκκίνησης» ειδικά για γεωργούς -νέους ή υφιστάμενους- που στρέφονται για πρώτη φορά σε πρωτεϊνούχες καλλιέργειες τροφής, συνδυάζοντας επενδυτική στήριξη, συμβουλευτική και πρόσβαση σε χρηματοδοτικά εργαλεία. Με βάση τις πληροφορίες που έχουμε, πρόκειται για πρόταση που συζητείται ήδη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και θα μπορούσε να αποτελέσει εθνική προτεραιότητα διαπραγμάτευσης.
- **Ενίσχυση γεωργικής συμβουλευτικής (AKIS).** Εξειδικευμένες, δωρεάν υπηρεσίες «ελέγχου διαφοροποίησης» αντίστοιχες με αυτές της μετατροπής σε βιολογική γεωργία.
- **Ενιαίο σημείο πρόσβασης και πληροφόρησης** για όσους ενδιαφέρονται να στραφούν σε πρωτεϊνούχες καλλιέργειες τροφής, με έμφαση στους νέους αγρότες.
- **Συστήματα ιχνηλασιμότητας και πιστοποίησης προέλευσης** (π.χ. ενεργοποίηση της μελέτης ιχνηλασιμότητας φασολιού Καστοριάς/Πρεσπών) και ενίσχυση των ελέγχων κατά των «ελληνοποιήσεων».
- **Εθνικός δείκτης παρακολούθησης** παραγωγής και κατανάλωσης οσπρίων τροφής (παρατηρητήριο αγοράς), ώστε η πρόοδος να είναι μετρήσιμη και να μπορεί να αξιολογηθεί στην ενδιάμεση αναθεώρηση του εθνικού σχεδίου.
- **Θεσμοθέτηση μόνιμου μηχανισμού διαβούλευσης** πολλαπλών φορέων —συνέχιση του πνεύματος του σημερινού Εθνικού Διαλόγου— ώστε η παρακολούθηση της εφαρμογής να γίνεται με τη συμμετοχή παραγωγών, καταναλωτών, επιστημονικής κοινότητας και κοινωνίας πολιτών.
- **Αξιοποίηση της Ελληνικής Προεδρίας του Συμβουλίου της ΕΕ** (Β' εξάμηνο 2027) ως ευκαιρίας ανάδειξης αυτών των εθνικών προτεραιοτήτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Β2. Προκλήσεις της πρότασης της Επιτροπής και εστίαση του εθνικού σχεδιασμού

Από τη μελέτη της πρότασης της Επιτροπής εντοπίζουμε τις εξής κύριες προκλήσεις, στις οποίες πιστεύουμε ότι πρέπει να εστιάσει ο εθνικός στρατηγικός σχεδιασμός:

- Ο μοναδικός ποσοτικός στόχος του Σχεδίου Δράσης για τις πρωτεΐνες αφορά αποκλειστικά τις ζωοτροφές (από 25,8% σε 35% ως το 2035) και δεν καλύπτει καθόλου την άμεση ανθρώπινη κατανάλωση [1, σελ. 21] — κενό που ο εθνικός σχεδιασμός οφείλει να καλύψει με δικούς του στόχους.
- Η στήριξη διαφοροποίησης, όπως προτείνεται σήμερα, περιορίζεται μόνο σε περιοχές με πλεόνασμα νιτρικών αλάτων, αντί να είναι ανοιχτή σε κάθε ενδιαφερόμενο γεωργό.
- Υπάρχουν ήδη κείμενα και τροπολογίες υπό συζήτηση που αποδυναμώνουν την υποχρεωτικότητα αναγνώρισης του νέου τομέα πρωτεϊνούχων καλλιεργειών [5], [17].
- Δεν προβλέπεται εγγυημένο εθνικό κονδύλιο αποκλειστικά για τη διαφοροποίηση προς πρωτεΐνες τροφής· η γενική στήριξη μετάβασης παραμένει γενικού σκοπού και περιορισμένη σε ύψος.
- Η αυξημένη ελάχιστη εθνική συγχρηματοδότηση για τα γεωργοπεριβαλλοντικά/κλιματικά προγράμματα ενέχει κίνδυνο να περιορίσει τους διαθέσιμους πόρους για έναν ακόμη μικρό και αναδυόμενο τομέα όπως τα όσπρια τροφής.

Θεωρούμε ότι ο εθνικός σχεδιασμός πρέπει να εστιάσει ακριβώς σε αυτά τα σημεία: άνοιγμα της στήριξης διαφοροποίησης σε όλους τους ενδιαφερόμενους γεωργούς, θέσπιση «πακέτου εκκίνησης πρωτεϊνούχων καλλιεργειών», αυξημένη συνδεδεμένη στήριξη ειδικά για όσπρια τροφής, πλήρη εφαρμογή της υποχρεωτικής αναγνώρισης του νέου τομέα όπως αρχικά πρότεινε η Επιτροπή, και ενσωμάτωση Εθνικής Στρατηγικής Διαφοροποίησης Πρωτεϊνών στα κριτήρια συνοχής του Εθνικού και Περιφερειακού Σχεδίου Εταιρικής Σχέσης.

Γ. Γιατί το προτείνουμε: τεκμηρίωση και οφέλη

Γ1. Γιατί για ανθρώπινη κατανάλωση και όχι μόνο για ζωοτροφή

- Σύμφωνα με μελέτες που παρατίθενται στην έκθεση της επιτροπής AGRI του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, **η μείωση της κατανάλωσης ζωικής πρωτεΐνης είναι πιο αποδοτική λύση** για τη μείωση της εξάρτησης απ' ό,τι η απλή υποκατάσταση με εισαγόμενη σόγια: μια μείωση 18-25% της κατανάλωσης ζωικής πρωτεΐνης θα εξάλειφε την ανάγκη για εισαγόμενη σόγια ζωοτροφών. Η αντικατάστασή της με άμεσα προϊόντα σόγιας θα απαιτούσε μόλις 17-22% των σημερινών εισαγωγών. Άλλη μελέτη εκτιμά ότι η μείωση στο μισό της κατανάλωσης κρέατος, γαλακτοκομικών και αυγών θα μείωνε τη ζήτηση σόγιας κατά 75% [3, σελ. 57]. Πρόκειται για εκτιμήσεις σεναρίων και όχι για πρόβλεψη· δείχνουν όμως προς ποια κατεύθυνση οφείλουμε να ρίξουμε το βάρος. Πιστεύουμε ότι η αύξηση της παραγωγής και της κατανάλωσης φυτικών πρωτεϊνών θα καταστήσει το ελληνικό σύστημα τροφίμων λιγότερο εξαρτημένο και ότι τα τρόφιμα με βάση πρωτεϊνούχες καλλιέργειες απαιτούν πιο εξελιγμένες αλυσίδες αξίας από όσες χρειάζονται για ζωοτροφή, γεγονός που αυξάνει την προστιθέμενη αξία τους αλλά δικαιολογεί παράλληλα και ειδική μέριμνα.
- **Στην Ευρώπη η κατανάλωση οσπρίων παραμένει πολύ χαμηλή**: το 64% της πρωτεΐνης που καταναλώνουν οι Ευρωπαίοι είναι ζωικής προέλευσης και τα όσπρια αντιστοιχούν μόλις στο 2% της πρόσληψης πρωτεΐνης. Η Επιτροπή άλλωστε σημειώνει στο Σχέδιο Δράσης για την ανθεκτικότητα ότι αρκετά κράτη μέλη συνιστούν αύξηση της κατανάλωσής τους [1, σελ. 7-8].
- **Οι ευρωπαϊκοί θεσμοί έχουν ήδη συνδέσει τη στήριξη με την τροφή.** Η Δήλωση για τη Σόγια (2017), την οποία έχει υπογράψει και η Ελλάδα, ζητά αύξηση της παραγωγής ψυχανθών «για τρόφιμα και ζωοτροφές» και 20 από τα 28 σχέδια ΚΑΠ 2023-27 προβλέπουν συνδεδεμένη ενίσχυση

για όσπρια και πρωτεϊνούχες «για τροφή ή/και ζωοτροφή» [3, σελ. 38, 41]. Το Σχέδιο Δράσης για την ανθεκτικότητα προβλέπει μέτρα ζήτησης για τα όσπρια, όπως προώθηση, σήμανση προέλευσης, δημόσιες προμήθειες και σχολικό πρόγραμμα [1, σελ. 20]. Σημειώνει ότι υπάρχει χώρος για ποικίλες διατροφές, με διαφορετικές πηγές φυτικής πρωτεΐνης και βιώσιμα ζωικά προϊόντα, και ότι η μεγαλύτερη διαθεσιμότητα και προσιτότητα των εγχώριων φυτικών πρωτεϊνών θα αυξήσει την επιλογή και την πρόσβαση των καταναλωτών [1, σελ. 19]. Η δική μας πρόταση κινείται ακριβώς σε αυτό το πλαίσιο.

- **Στην Ελλάδα τα όσπρια τροφής είναι ιστορικά ελλειμματική κατηγορία.** Την περίοδο 2002-2006 παράγονταν κατά μέσο όρο περίπου 29.000 τόνοι, έναντι κατανάλωσης περίπου 70.000 τόνων. Οι εισαγωγές έφταναν τους 39.000 τόνους, δηλαδή περίπου το 60-65% των αναγκών· το 95% των φακών και το 67% των ρεβιθιών προέρχονταν από εισαγωγές [6]. Τα στοιχεία είναι παλιά και χρειάζονται επικαιροποίηση, και η παραγωγή έχει από τότε αυξηθεί σημαντικά: σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, από 35.986 τόνους (2011) σε 51.451 τόνους (2019), με αύξηση των εκτάσεων κατά περίπου 57% [8] αλλά και η κατανάλωση προφανώς θα έχει αυξηθεί και το ζητούμενο είναι να αυξηθεί περεταίρω. Υπάρχει επομένως σαφές περιθώριο υποκατάστασης εισαγωγών και συνακόλουθης ενίσχυσης της αυτάρκειας της χώρας μας.

Γ2. Τι όφελος έχει η πρόταση

Για την εθνική οικονομία

- Υποκατάσταση εισαγωγών και εξοικονόμηση συναλλάγματος σε μια κατηγορία προϊόντων με υψηλό μερίδιο εισαγωγών, περίπου 60% με στοιχεία του ΥπΑΑΤ που δυστυχώς είναι αρκετά παλιά [6].
- Προστιθέμενη αξία και εξαγωγές: η Ελλάδα διαθέτει όσπρια με ΠΟΠ/ΠΓΕ, όπως τα φασόλια Πρεσπών και η φακή Εγκλουβής [6], ενώ συνεταιρισμός φασολιών της Πρέσπας ανέφερε πρόσφατα εξαγωγές προς ΗΠΑ και Γαλλία και αυξημένη εγχώρια ζήτηση [9].
- Τοπική απασχόληση στην περιφέρεια: οι συνεταιρισμοί ήδη πραγματοποιούν καθαρισμό, χρωματοδιαλογή, απεντόμωση και συσκευασία [12], δραστηριότητες που μπορούν να επεκταθούν και συνήθως βρίσκονται κοντά στον τόπο παραγωγής.

Για την ανθεκτικότητα της χώρας

- Η ΕΕ εξαρτάται κατά 84% από εισαγωγές για τους κόκκους σόγιας και κατά 97% για το σογιάλευρο, ενώ οι δύο βασικοί προμηθευτές καλύπτουν περίπου το 85% των εισαγωγών [3, σελ. 21-22, 33]. Για την παραγωγή της εισαγόμενης σόγιας χρησιμοποιούνται περίπου 13 εκατ. εκτάρια εκτός ΕΕ [1, σελ. 4].
- Ο ΟΟΣΑ καταγράφει ότι το 2022 οι 29 χώρες που κάλυπταν το 17,3% των παγκόσμιων θερμίδων επέβαλαν κάποιους περιορισμούς εξαγωγών. Σήμερα συνειδητοποιούμε ότι οι διώρυγες και τα στενά αποτελούν ευάλωτα σημεία, ικανά να δημιουργήσουν προβλήματα επισιτιστικής ασφάλειας και ότι οι χώρες της Μεσογείου είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένες.
- **Δεν προτείνουμε αυτάρκεια ούτε περιορισμό του εμπορίου.** Ο ΟΟΣΑ επισημαίνει ότι το εμπόριο κατανέμει τον κίνδυνο και ότι η διαφοροποίηση και η εφεδρεία ενισχύουν την ανθεκτικότητα [4, σελ. 7, 9]. Προτείνουμε να προτεραιοποιηθεί μέσω της νέας ΚΑΠ μια πρόσθετη εγχώρια πηγή προμήθειας πρωτεϊνών για ανθρώπινη κατανάλωση, δίπλα στις εισαγωγές.
- Η ομάδα εμπειρογνωμόνων του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Ετοιμότητας και Αντιμετώπισης Κρίσεων Επισιτιστικής Ασφάλειας (EFSCM), στην οποία συμμετέχουν εθνικές αρχές των κρατών μελών,

συνέστησε ομόφωνα τον Ιούλιο 2024 τη μείωση ορισμένων εξαρτήσεων μέσω βιώσιμων υποκατάστατων και εναλλακτικών πηγών προέλευσης, αλλά και μέσω αλλαγών στα πρότυπα κατανάλωσης, εφόσον δεν υπονομεύονται τα ευρωπαϊκά πρότυπα ποιότητας, βιωσιμότητας και ασφάλειας. Συνέστησε επίσης την προώθηση υγιεινών και βιώσιμων διατροφών και υπογράμμισε ότι η εγχώρια παραγωγή και τα εδαφικά συστήματα τροφίμων είναι καίρια για την επισιτιστική ασφάλεια [16]. Το κείμενο δεν αποτελεί επίσημη θέση της Επιτροπής αλλά αναδεικνύει την σημασία του θέματος το οποίο και εμείς επισημαίνουμε.

- Λιπάσματα και ενέργεια: η ΕΕ εξαρτάται κατά 45% από εισαγωγές αζώτου, 46% φωσφορικών και 58% καλίου, και οι τιμές των αζωτούχων αυξήθηκαν 149% μεταξύ Σεπτεμβρίου 2021 και 2022. Τα ψυχανθή δεσμεύουν άζωτο και δεν χρειάζονται αζωτούχο λίπανση, άρα προστατεύουν τους παραγωγούς από τέτοιες διακυμάνσεις και συμβάλουν στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού τροφίμων.

Για το περιβάλλον

- Όταν εντάσσονται στην αμειψισπορά, τα ψυχανθή μειώνουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και ενισχύουν τη γονιμότητα του εδάφους μέσω της δέσμευσης αζώτου, μειώνοντας την ανάγκη για λιπάσματα [1, σελ. 3, 12]. Σύμφωνα με εκτίμηση του Δικτύου ΚΑΠ της ΕΕ που επικαιροποιήθηκε μόλις τον Σεπτέμβριο του 2026, η αμειψισπορά και η διαφοροποίηση ευθύνονται για το 80% της εκτιμώμενης αύξησης του οργανικού άνθρακα στο έδαφος από την τρέχουσα ΚΑΠ και συμβάλλουν στην αύξηση του αζώτου (28%) και της υδατοϊκανότητας (39%) του εδάφους [23, σελ 16].
- Ο ΟΟΣΑ υπογραμμίζει ότι τα συστήματα τροφίμων ασκούν πιέσεις στο νερό, τη βιοποικιλότητα και το κλίμα και ότι η ανθεκτικότητα δεν πρέπει να επιτυγχάνεται εις βάρος της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας [4, σελ. 25-26].
- Η μείωση της εξάρτησης από εισαγόμενη σόγια περιορίζει τη χρήση γης εκτός Ευρώπης, περιορίζοντας το περιβαλλοντικό αποτύπωμα των χειρότερων μεθόδων παραγωγής που χρησιμοποιούνται σε άλλες περιοχές του κόσμου [1, σελ. 4].

Για τους αγρότες

- Συνεταιρισμοί της Θεσσαλίας αναφέρουν ότι, με τη μείωση των διαθέσιμων υδάτων, όλο και περισσότεροι παραγωγοί στρέφονται σε όσπρια, με το ρεβίθι ως «ναυαρχίδα», ενώ τα ψυχανθή αφήνουν άζωτο στο χωράφι για την επόμενη καλλιέργεια [11]. Το λαθούρι χαρακτηρίζεται καλλιέργεια χαμηλών εισροών, κατάλληλη για δυσκολότερα αγροτεμάχια και χρήσιμη στην αμειψισπορά [15].
- Υπάρχουν προϊόντα με ικανοποιητικό οικονομικό αποτέλεσμα και ικανοποιητική ζήτηση στην αγορά: για το λευκό μικρόσπερμο φασόλι αναφέρεται κόστος 200-250 ευρώ/στρέμμα, αποδόσεις πρώιμων καλλιεργειών 270-350 κιλά και τιμές 1,20-1,40 ευρώ/κιλό, ενώ δεν υπάρχει πρόβλημα διάθεσης [12].
- Από την άλλη μεριά η ίδια η ευρωπαϊκή πρόταση αναγνωρίζει ότι οι πρωτεϊνούχες καλλιέργειες είναι για τους αγρότες επιλογή «υψηλότερου κινδύνου», λόγω ασταθούς προσφοράς και ζήτησης καθώς και κλιματολογικών και αγρονομικών προκλήσεων, και γι’ αυτό προτείνει τομεακές παρεμβάσεις και την δημιουργία ειδικού τομέα πρωτεϊνούχων καλλιεργειών με υποχρεωτική αναγνώριση των οργανώσεων παραγωγών και των διεπαγγελματικών ενώσεών τους. [2].

Για τη δημόσια υγεία

- Σύμφωνα με φυλλάδιο του ΥπΑΑΤ, που παραπέμπει σε διεθνή βιβλιογραφία, η κατανάλωση μίας μερίδας οσπρίων ημερησίως συνδέεται με περίπου 5% χαμηλότερη «κακή» χοληστερόλη (LDL) και 5-6% μικρότερο κίνδυνο μειζόνων καρδιαγγειακών παθήσεων [7].
- Ο ΟΟΣΑ σημειώνει ότι οι ανθυγιεινές διατροφικές συνήθειες αποτελούν σημαντική αιτία νοσηρότητας και ότι οι υγιεινότερες συνήθειες μπορούν να ενισχύσουν την ανθεκτικότητα [4, σελ. 26].
- Επίσης ο Π.Ο.Υ επισημαίνει, ήδη από το 2015, την συσχέτιση κατανάλωσης επεξεργασμένου κόκκινου κρέατος και μεγαλύτερου κινδύνου πρόκλησης ορισμένων ειδών καρκίνου [20] και η ΕΕ με το European Beating Cancer Plan προτείνει, μεταξύ άλλων, την μετάβαση σε μία πιο φυτική διατροφή των ανθρώπων [21].
- Σημαντική πρωτοτυπία της Ελληνικής κυβέρνησης αποτέλεσε και η πρόσφατη έκδοση, από το Υπουργείο Υγείας, κανόνων για τον καθορισμό των διατιθέμενων προϊόντων στα κυλικεία των σχολείων, με τους οποίους επιβάλλονται περιορισμοί στην κατανάλωση προϊόντων αλλαντοποιίας και επεξεργασμένου κρέατος, για λόγους υγείας και μείωσης της παιδικής παχυσαρκίας [22].

Γ3. Προϋποθέσεις επιτυχίας: τι μας δείχνουν οι δυσκολίες

Η επιτυχία της πρότασης δεν εξαρτάται μόνο από την αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων, αλλά προϋποθέτει την αντιμετώπιση γνωστών δυσκολιών του κλάδου: μικρό μέγεθος κλήρου, ελλιπής εκπαίδευση αγροτών, αδιάθετες ποσότητες και πιέσεις στις τιμές λόγω ανταγωνισμού από εισαγωγές, ελλείψεις σε ιχνηλασιμότητα και φαινόμενα παραπλανητικής σήμανσης προέλευσης, υψηλό κόστος εργασίας, κλιματικούς κινδύνους στη συγκομιδή, χαμηλότερη κερδοφορία σε σχέση με άλλες καλλιέργειες και ανταγωνισμό για τη διαθέσιμη γη.

Οι προτάσεις που ακολουθούν απαντούν ακριβώς σε αυτά τα εμπόδια και δεν περιορίζονται σε ενίσχυση ανά στρέμμα, αλλά αφορούν όλη την αλυσίδα: οργάνωση, αγορά, ιχνηλασιμότητα, επεξεργασία και διαχείριση κινδύνου.

Δ. Συγκεκριμένα μέτρα για διαπραγμάτευση στην ΚΑΠ 2028-2034

Οι ακόλουθες προτάσεις βασίζονται στα εργαλεία των νομοθετικών κειμένων για την ΚΑΠ και τον Κανονισμό για την Κοινή Οργάνωση των Αγορών (ΚΟΑ) και στις συστάσεις προς τα κράτη μέλη του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Δράσης για τις Πρωτεΐνες. Αποσκοπούν στο να βοηθήσουν στην διαμόρφωση του Ελληνικού Σχέδιου για την συνεχιζόμενη διαπραγμάτευση για την νέα ΚΑΠ 2028-2034 θέτοντας σε συγκεκριμένη βάση την προτεραιοποίηση της στήριξης των πρωτεϊνικών καλλιεργειών για ανθρώπινη κατανάλωση.

1. **Αγροπεριβαλλοντικές και κλιματικές δράσεις (Άρθρα 4 & 10 - ΚΑΠ)**

   Η πρόταση επιβάλλει στα κράτη μέλη στήριξη διαφοροποίησης μόνο σε περιοχές με πλεόνασμα νιτρικών και προβλέπει πληρωμές μετάβασης χωρίς λεπτομέρειες και χωρίς ειδική χρηματοδότηση. Ζητούμε: (α) άρση του περιορισμού αυτού ή τουλάχιστον επέκταση της πρόνοιας και στις περιοχές σε κίνδυνο, (β) πολυετή στήριξη μετάβασης με ειδικούς πόρους που καλύπτει το κόστος και επιβραβεύει τα περιβαλλοντικά οφέλη, και (γ) δωρεάν «έλεγχο διαφοροποίησης» από τις υπηρεσίες συμβούλων (σκοπιμότητα, διάρκεια, κόστος, εγγύτητα σε μονάδες επεξεργασίας, ζήτηση), όπως προσφέρεται σε πολλά κράτη μέλη για τη μετάβαση στη

βιολογική γεωργία. Η Επιτροπή προσδοκά ότι οι πληρωμές μετάβασης θα καλύπτουν εξοπλισμό, μάθηση, προσωρινή αύξηση κόστους και πιθανές απώλειες κερδοφορίας [1]. (άρθρο 10 Κανονισμού ΚΑΠ).

Σημειώνουμε ότι η στήριξη μετάβασης περιορίζεται ήδη σε ανώτατο όριο €200.000 ανά γεωργό για όλη την περίοδο ([10] άρθρο 36 παρ. 2 Κανονισμού Ταμείου [COM(2025) 565]) — ζητούμε να διασφαλιστεί ότι το ποσό αυτό συνοδεύεται από ειδικό εθνικό κονδύλιο για τη μετάβαση σε πρωτεϊνούχες καλλιέργειες τροφής, ώστε να μην απορροφάται από άλλες μεταβατικές δράσεις.

2. Περιβαλλοντικές δαπάνες (Άρθρο 35 - Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης)

Η πρόταση καταργεί την περιβαλλοντική δέσμευση πόρων (ring-fencing) το οποίο πιστεύουμε ότι αποδυναμώνει την προσπάθεια αποτροπής της κλιματικής αλλαγής. Επίσης όμως προβλέπει την κατάργηση των αυτόνομων οικολογικών προγραμμάτων και συγχώνευσή τους με τα γεωργοπεριβαλλοντικά και κλιματικά μέτρα, για τα οποία προτείνει ελάχιστη εθνική συμμετοχή 30%. Επειδή είναι υπαρκτός ο κίνδυνος να μην αξιοποιηθούν οι δυνατότητες των γεωργοπεριβαλλοντικών δράσεων λόγω έλλειψης εθνικών πόρων, ζητούμε να παραμείνει στο 100% η ενωσιακή χρηματοδότηση των συγκεκριμένων δράσεων.

3. Ορθή διαχείριση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (Άρθρο 3 & Παράρτημα I - ΚΑΠ)

Επίσης η πρόταση εξαιρεί την εφαρμογή του προτύπου GAEC 7 για την υποχρεωτική αμειψισπορά από τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα, ενώ είναι πολύ σημαντικό η υποχρεωτική εναλλαγή καλλιεργειών να παραμείνει σε ισχύ. Τα όσπρια που καλλιεργούνται στην αμειψισπορά να εισέρχονται στην τροφική αλυσίδα και όχι να χρησιμοποιούνται μόνο ως φυτά κάλυψης (άρθρο 3 και Παράρτημα I Κανονισμού ΚΑΠ).

4. Υπηρεσίες γεωργικής συμβουλευτικής & AKIS (Άρθρο 20 - ΚΑΠ)

Θα θέλαμε να τονίσουμε ότι η επαρκής υποστήριξη από συμβουλευτικές υπηρεσίες (άρθρο 20 – ΚΑΠ) θα είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχή συνοδεία των πρωτοβουλιών διαφοροποίησης των αγροτών, ξεκινώντας από ελέγχους διαφοροποίησης για τους ενδιαφερόμενους αγρότες. Οι εν λόγω έλεγχοι διαφοροποίησης θα μπορούσαν να είναι παρόμοιοι με τους ελέγχους μετατροπής σε βιολογική καλλιέργεια, οι οποίοι προσφέρονται δωρεάν στους αγρότες σε πολλά κράτη μέλη.

Οι δημόσιες συμβουλευτικές υπηρεσίες ή οι πιστοποιημένοι ιδιωτικοί φορείς θα μπορούσαν να βοηθήσουν τους ενδιαφερόμενους αγρότες να αξιολογήσουν τη σκοπιμότητα, τη διάρκεια και το κόστος των πιθανών αλλαγών στην παραγωγή, καθώς και να συμβάλουν στον προσδιορισμό άλλων παραγόντων που είναι σημαντικοί για την επιτυχή μετατόπιση της παραγωγής, ιδίως της εγγύτητας των απαραίτητων εγκαταστάσεων μεταποίησης και, κυρίως, της ζήτησης της αγοράς

5. Επενδυτική στήριξη (Άρθρο 13 - ΚΑΠ & Άρθρο 71 ΕΣΠ) &

6. Στήριξη των νέων αγροτών (Άρθρα 14, 15 και 16 – ΚΑΠ)

Να αναγνωριστούν οι επενδύσεις διαφοροποίησης και παραγωγής φυτικών τροφίμων ως προτεραιότητα, με εγγυήσεις βιωσιμότητας. Να αναγνωριστεί ρητά η ελκυστικότητα του τομέα φυτικών τροφίμων για νέους αγρότες και νεοεισερχόμενους, με ένταξη της διαφοροποίησης πρωτεϊνών στο «πακέτο εκκίνησης νέων αγροτών», όπως συνιστά και η Επιτροπή [1], και με ενημέρωση από συμβούλους και γεωργικές σχολές. Προτείνουμε και ειδικό «πακέτο εκκίνησης» (συμβουλές, εξοπλισμός, πληρωμή μετάβασης) για όσους ξεκινούν πρωτεϊνούχες καλλιέργειες για ανθρώπινη κατανάλωση.

7. Συνδεδεμένη στήριξη εισοδήματος (Άρθρο 11 - ΚΑΠ & Άρθρο 35 - ΕΣΠ)

Η συνδεδεμένη ενίσχυση κατανεμήθηκε ιστορικά κατά 70% στην κτηνοτροφία, 14% στις πρωτεϊνούχες και 5% στα οπωροκηπευτικά στα εθνικά σχέδια 2023-27. Σήμερα η Επιτροπή προτείνει αύξηση του ανώτατου ορίου από 13% σε 20% των άμεσων ενισχύσεων, με επιπλέον 5% για πρωτεϊνούχες καλλιέργειες. Ζητούμε η Ελλάδα να αξιοποιήσει το νέο περιθώριο για πρωτεϊνικές καλλιέργειες ανθρώπινης κατανάλωσης, όπως όσπρια (φασόλια, φακές, μπιζέλια, κουκιά, ρεβίθια, λαθούρι κ.α.) ή ακόμα και οργανική/non-GMO σόγια, με ελάχιστα κριτήρια βιωσιμότητας ανάλογα με τη δυναμικότητα της γης (άρθρο 11 Κανονισμού ΚΑΠ)

8. Ανώτατο όριο και αναδιανομή των ενισχύσεων (Άρθρο 6 - ΚΑΠ)

Οι ανισότητες στη χρηματοδότηση στο πλαίσιο της ΚΑΠ αποτελούν ένα επαναλαμβανόμενο ζήτημα. Είναι γνωστό ότι περίπου το 20% των δικαιούχων της ΚΑΠ λαμβάνει το 80% του συνόλου των άμεσων ενισχύσεων, μια πραγματικότητα που συμβάλλει σε αδικίες στο ευρωπαϊκό γεωργικό σύστημα (κερδοσκοπία στη γη, συγκέντρωση και εντατικοποίηση της παραγωγής) και θέτει σε μειονεκτική θέση ιδίως τους μικρούς και μεσαίους αγρότες.

Ως εκ τούτου, υποστηρίζουμε την πρόταση της Επιτροπής για την επιβολή ανώτατου ορίου στις άμεσες ενισχύσεις (η Επιτροπή προτείνει όριο 100.000 ευρώ, ίσως αυτό να μπορεί να αυξηθεί), επιπλέον της φθίνουσας κλίμακας των ενισχύσεων, καθώς και για την ενίσχυση της αναδιανομής των ενισχύσεων, με έμφαση ιδίως στους μικρούς αγρότες, τους νέους αγρότες και τους αγρότες σε περιοχές με εθνικούς περιορισμούς (Άρθρο 6 – Φθίνουσα εισοδηματική στήριξη βάσει έκτασης). Χαιρετίζουμε ιδιαίτερα την αναφορά στους «αγρότες που συνδυάζουν την παραγωγή φυτικών και ζωικών προϊόντων» στην κατηγορία των εκμεταλλεύσεων που πρέπει να έχουν προτεραιότητα στην αναδιανομή. Η διάταξη αυτή παρέχει ένα επιπλέον οικονομικό κίνητρο για τη διαφοροποίηση σε επίπεδο εκμετάλλευσης και, ως εκ τούτου, έχει τη δυνατότητα να συμβάλει σε ένα ποικιλόμορφο και ανθεκτικό γεωργικό τοπίο.

Ελπίζουμε ότι οι διαπραγματεύσεις για την επόμενη ΚΑΠ θα προσδώσουν κάποια ομοιομορφία σε επίπεδο ΕΕ σε αυτό το τμήμα της πρότασης και ότι θα διατηρηθεί η κατηγορία των αγροτών που συνδυάζουν την κτηνοτροφία με τη φυτική παραγωγή. Αποτελεί επίσης θέμα συζήτησης το κατά πόσον τα κριτήρια βιωσιμότητας θα πρέπει να διαδραματίζουν ρόλο στην αναδιανομή, κάτι που προς το παρόν δεν συμβαίνει.

9. Στόχοι και κατευθυντήριες γραμμές της ΚΑΠ (Άρθρο 3 - Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης)

Η πρόταση δεν αναφέρει ρητά τη διαφοροποίηση πρωτεϊνών στους στόχους της ΚΑΠ και στις συστάσεις της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη. Προτείνουμε να ζητηθεί (α) σχετική διατύπωση

στους ειδικούς στόχους του Ταμείου, στη μέριμνα για τη μακροπρόθεσμη επισιτιστική ασφάλεια, (β) ένταξη της διαφοροποίησης πρωτεϊνών στις συστάσεις της Επιτροπής, και (γ) ένταξή της ως κριτήριο στην παρακολούθηση και στην ενδιάμεση επανεξέταση των εθνικών σχεδίων, με σαφείς στόχους και ρήτρα μη οπισθοδρόμησης. Η Επιτροπή ήδη ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να περιλάβουν στα σχέδιά τους μέτρα για τα ψυχανθή [1] (άρθρα 3 και 24-25 Κανονισμού Ταμείου), ζητάμε αυτό να γίνει πραγματικότητα στην Ελλάδα.

10. Δημιουργία του τομέα πρωτεϊνών (Άρθρο 159 - ΚΟΑ)

Χαιρετίζουμε την προτεινόμενη δημιουργία του εν λόγω τομέα βάσει του άρθρου 159 του κανονισμού για την Κοινή Οργάνωση της Αγοράς (ΚΟΑ), ανεξάρτητα από το αν ονομαστεί protein η leguminous sector. Όσον αφορά τις πρωτεϊνούχες καλλιέργειες και συγκεκριμένα τα όσπρια για άμεση ανθρώπινη κατανάλωση, η δημιουργία ενός τομέα πρωτεϊνών θα μπορούσε να επιτρέψει τις αναγκαίες συλλογικές και δημόσια χρηματοδοτούμενες επενδύσεις στην ανάπτυξη αλυσίδων αξίας, ξεκινώντας από τον εξοπλισμό συγκομιδής και μεταποίησης για νέες ή επανανακαλυφθείσες καλλιέργειες (κινόα, φάβα, φακές, ρεβίθια…) στηρίζοντας την Ελληνική ύπαιθρο και περιφέρεια. Για την ενίσχυση αυτής της προσπάθειας προτείνουμε:

- <u>Διατήρηση της υποχρεωτικότητας</u>. Ο Σύλλογος στηρίζει τη δημιουργία του τομέα πρωτεϊνούχων και την ταχεία αναγνώριση οργανώσεων παραγωγών, με υποχρεωτική τομεακή παρέμβαση, όπως ήδη ισχύει για τα οπωροκηπευτικά. Καθώς υπάρχουν κείμενα και τροπολογίες που εξασθενούν την υποχρεωτικότητα αυτή προτείνουμε η Ελλάδα να ζητήσει την απάλειψη των προτεινόμενων παρεκκλίσεων και ταυτόχρονη στήριξη της συγκρότησης οργανώσεων στο τομέα αυτόν. (άρθρα 159 και 30 ΚΟΑ [2], [5], [17])

- <u>Στόχοι και για παραγωγή και για κατανάλωση.</u> Ζητούμε η Ελλάδα να στηρίξει την τροπολογία 1085 που προβλέπει ότι τα επιχειρησιακά προγράμματα θα περιλαμβάνουν ανάλυση παραγωγής και κατανάλωσης, ποσοτικούς στόχους αύξησης της παραγωγής και της κατανάλωσης ψυχανθών και δείκτες παρακολούθησης, με παρατηρητήριο αγοράς [17] Επίσης στους «Διαλόγους για τις Πρωτεΐνες» που προβλέπει η Επιτροπή [1, σελ. 12, 22], να ζητήσει δείκτη και για την ανθρώπινη κατανάλωση οσπρίων.

- <u>Χωριστός χειρισμός των οσπρίων τροφής και ρεαλιστικό πλαφόν</u>. Ο τομέας καλύπτει και τα αποξηραμένα όσπρια (Τμήμα 1) και τα ψυχανθή ζωοτροφών, όπως η μηδική (Τμήμα 2) [5]. Να διασφαλιστεί αναγνώριση ανά προϊόν και χωριστά προγράμματα, ώστε τα όσπρια τροφής να μην περιθωριοποιηθούν από τους πολύ μεγαλύτερους κλάδους ζωοτροφών. Η στήριξη μπορεί να αφορά συλλογικές επενδύσεις σε εξοπλισμό συγκομιδής και επεξεργασίας για νέες ή καθιερωμένες καλλιέργειες (φάβα, φακές, ρεβίθια). Το όριο ενωσιακής στήριξης 4,1% της αξίας εμπορευθείσας παραγωγής στο κείμενο της Προεδρίας [5] είναι χαμηλό για μικρό τομέα· ζητούμε αυξημένο ποσοστό ή εθνική συμμετοχή και υπολογισμό στο στάδιο του συσκευασμένου προϊόντος [2], [5]. (άρθρα 33 Πρόταση Προεδρίας και 34 ΚΟΑ)

- <u>Σήμανση προέλευσης και προώθηση.</u> Να θεσπιστούν πρότυπα εμπορίας με ένδειξη του τόπου καλλιέργειας για τα αποξηραμένα όσπρια [2], [1, σελ. 20, 22], και να διευκολυνθεί η πρόσβαση των οσπρίων ανθρώπινης κατανάλωσης στην ευρωπαϊκή πολιτική προώθησης. Σημειώνουμε ότι η στήριξη πρέπει να δίνει έμφαση σε πρωτεϊνικές

καλλιέργειες με θετική περιβαλλοντική και οικονομική συμβολή λαμβάνοντας πάντα υπόψη την βιωσιμότητα. (άρθρο 75 ΚΟΑ)

- Όσπρια στο σχολικό πρόγραμμα. Στην πρόταση της Επιτροπής επιλέξιμα προς διανομή είναι φρούτα, λαχανικά και γαλακτοκομικά· τα όσπρια δεν περιλαμβάνονται, αλλά επιτρέπονται γευστικές δοκιμές άλλων προϊόντων [2]. Η Επιτροπή δηλώνει ότι το πρόγραμμα μπορεί να ενημερώνει τα παιδιά για τα όσπρια [1, σελ. 20, 22]. Ζητούμε ένταξη των οσπρίων (μαγειρεμένων, χωρίς πρόσθετη ζάχαρη, αλάτι ή λιπαρά) στα επιλέξιμα προϊόντα ή τουλάχιστον χρηματοδότηση δράσεων γνωριμίας. (άρθρα 28-29 ΚΟΑ). Με την ευκαιρία να επισημάνουμε πάλι την στήριξή μας στην εφαρμογή των νέων κανόνων για τα επιτρεπόμενα προϊόντα στα κυλικεία των σχολείων που πρόσφατα εξέδωσε η Ελληνική Κυβέρνηση [22].

11. Σχέδια Εθνικών Προγραμμάτων Μεταρρύθμισης (NRP) και ενδιάμεση αξιολόγηση (Άρθρα 24 & 25 - Εθνικά Σχέδια Δράσης)

Αναφορικά με το ελληνικό Εθνικό και Περιφερειακό Σχέδιο Εταιρικής Σχέσης 2028-2034 και προκειμένου να επιτευχθεί ο βασικός στόχος της ανάπτυξης παραγωγής πρωτεϊνούχων καλλιεργειών για ανθρώπινη κατανάλωση έχουμε να προτείνουμε τα εξής:

- Εθνική Στρατηγική Διαφοροποίησης Πρωτεϊνών. Η Επιτροπή ζητά από τα κράτη μέλη να σχεδιάσουν σχέδια και στρατηγικές διαφοροποίησης πρωτεϊνών και αναφέρει ως παράδειγμα το δανικό σχέδιο για τα φυτικά τρόφιμα [1, σελ. 11-13]. Επισημαίνουμε την σημασία του «The Plant-based Food Grant» της Δανίας στην επιτυχία του εν λόγω σχεδίου και προτείνουμε την θέσπιση ανάλογου μέτρου στο πλαίσιο των ΕΠΕΣ της νέας ΚΑΠ. Επιπροσθέτως προτείνουμε εθνική στρατηγική με διάσταση τροφής και ζωοτροφής, με συμμετοχή παραγωγών, μεταποιητών, καταναλωτών και επιστημονικών φορέων· εναρμονισμένο ισοζύγιο πρωτεϊνών τροφής και ζωοτροφής [1, σελ. 22]· ποσοτικούς στόχους [οι οποίοι να προσδιοριστούν μετά από την επικαιροποίηση των διαθέσιμων στοιχείων για τα όσπρια] και ετήσια παρακολούθηση. Η στρατηγική να αποτελεί κριτήριο συνοχής του εθνικού σχεδίου.
- Τομεακή παρέμβαση και οργανώσεις παραγωγών. Προτείνουμε την στήριξη μακροχρόνιων επιχειρησιακών προγραμμάτων για επενδύσεις σε καθαρισμό, χρωματοδιαλογή, συσκευασία και αποθήκευση, ιχνηλασιμότητα και πιστοποίηση, προώθηση και εμπορία, κατάρτιση και έρευνα [2]. Επίσης την κρατική υποστήριξη για κατάρτιση συμβάσεων με αγοραστές, ώστε οι παραγωγοί να έχουν προβλέψιμες τιμές και εξασφαλισμένη διάθεση [1, σελ. 14], ενημέρωση και τεχνική στήριξη για τη συγκρότηση και αναγνώριση οργανώσεων, όπως η «υπό αναγνώριση» Εθνική Διεπαγγελματική Οργάνωση Οσπρίων, και συνεταιρισμών, με προσβάσιμα κριτήρια για μικρούς παραγωγούς.
- Ζήτηση, δημόσιες προμήθειες και προώθηση. Κριτήρια ποιότητας και προέλευσης στις δημόσιες προμήθειες τροφίμων (σχολικά γεύματα, νοσοκομεία, καντίνες), στη λογική της «βέλτιστης αξίας» που προωθεί η Επιτροπή, για την οποία αναφέρει ότι η τοπική παραγωγή φυτικών προϊόντων, ιδίως οσπρίων, ταιριάζει ιδιαίτερα [1, σελ. 20]. Επίσης, εκστρατείες προώθησης των ελληνικών οσπρίων και των προϊόντων ΠΟΠ/ΠΓΕ, με

αξιοποίηση της ευρωπαϊκής εκστρατείας «Buy European», στην οποία η Επιτροπή δηλώνει ότι θα ενταχθούν τα όσπρια [1, σελ. 20].

- Ιχνηλασιμότητα και έλεγχοι. Άμεση ενεργοποίηση της μελέτης ιχνηλασιμότητας του φασολιού Καστοριάς και Πρεσπών καθώς και άλλων σημαντικών προϊόντων και ενίσχυση των ελέγχων κατά των ελληνοποιήσεων, με χρηματοδότηση συστημάτων ιχνηλασιμότητας και πιστοποίησης [2].
- Εθνικό σχέδιο ετοιμότητας για την επισιτιστική ασφάλεια. Η πρόταση εισάγει υποχρέωση κατάρτισης εθνικών σχεδίων ετοιμότητας και αντίδρασης για την επισιτιστική ασφάλεια, καθώς και δυνατότητα δημιουργίας στρατηγικών αποθεμάτων γεωργικών προϊόντων (άρθρα 222γ-222δ ΚΟΑ [2]). Ζητούμε τα αποξηραμένα όσπρια τροφής να συμπεριληφθούν ρητά ως κατηγορία «βασικού προϊόντος» στο ελληνικό σχέδιο ετοιμότητας, δεδομένης της σημερινής εξάρτησης από εισαγωγές φυτικής πρωτεΐνης. Επίσης προτείνουμε η διαθεσιμότητα εγχώριας παραγωγής οσπρίων να αποτελέσει δείκτη παρακολούθησης των διαρθρωτικών τρωτών σημείων της αλυσίδας εφοδιασμού.
- Κόστος, κίνδυνος, νερό και έρευνα. Επενδύσεις σε εκμηχάνιση συγκομιδής και επεξεργασίας για τον περιορισμό του κόστους εργασίας [9], με κοινή χρήση εξοπλισμού από συνεταιρισμούς [1, σελ. 14]· προσαρμογή των κανόνων του ΕΛΓΑ για όψιμες συγκομιδές λόγω κλιματικής αλλαγής [9]· τεχνική στήριξη με συμβάσεις για παραγωγούς που στρέφονται στα όσπρια λόγω περιορισμένου νερού [11]· και έρευνα για ποικιλίες ανθεκτικές στην ξηρασία, διατήρηση ντόπιων ποικιλιών [6] και ανάπτυξη προϊόντων προστιθέμενης αξίας, όπως αλεύρια, ζυμαρικά και έτοιμα γεύματα [1, σελ. 15].

  Ζητούμε επίσης η Ελλάδα να αξιοποιήσει πλήρως τα προβλεπόμενα εργαλεία διαχείρισης κλιματικού κινδύνου (άρθρο 12 ΚΑΠ) και τις πληρωμές έκτακτης ανάγκης για φυσικές καταστροφές και δυσμενή κλιματικά φαινόμενα ([10] άρθρο 38 Κανονισμού Ταμείου [COM(2025) 565]), ώστε οι καλλιεργητές οσπρίων —ιδιαίτερα ευάλωτοι σε απώλειες συγκομιδής λόγω βροχοπτώσεων— να έχουν πρόσβαση σε προβλέψιμη κάλυψη.

12. Δομή και διακυβέρνηση της ΚΑΠ (Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης & ΚΑΠ)

Προσθέτουμε και εμείς την φωνή μας σε όσους ζητούν την διατήρηση των 2 Πυλώνων της ΚΑΠ καθώς ο δεύτερος πυλώνας ήταν παραδοσιακά αυτός που παρείχε μακροπρόθεσμη στήριξη στους αγρότες που επιθυμούσαν να εξερευνήσουν νέους βιώσιμους τρόπους καλλιέργειας και/ή να διαφοροποιήσουν τις δραστηριότητές τους. Η απώλεια της προβλεψιμότητας και της σταθερότητας που συνοδεύουν τις πολυετείς παρεμβάσεις θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντικό αποτρεπτικό παράγοντα για τους αγρότες που επιθυμούν να δοκιμάσουν νέες μεθόδους ή να στραφούν σε νέες μορφές παραγωγής, όπως οι πρωτεϊνούχες καλλιέργειες για άμεση ανθρώπινη κατανάλωση.

13. Προϋπολογιστικό πλαίσιο (ΠΔΠ & ΕΣΔ)

Ζητούμε δέσμευση πόρων αγροτικής ανάπτυξης τουλάχιστον στο επίπεδο του σημερινού ΕΓΤΑΑ, διατήρηση πολυετών μέτρων που δίνουν προβλεψιμότητα στους παραγωγούς που επενδύουν σε νέες καλλιέργειες, και κοινούς ενωσιακούς κανόνες για τις ενισχύσεις, τις επενδύσεις και τη

συμμόρφωση, ώστε να υπάρχει ισότιμος ανταγωνισμός. Στηρίζουμε επίσης κριτήρια βιωσιμότητας και διαφοροποίησης στην ανακατανομή των ενισχύσεων.

Καθώς η Ελλάδα θα ασκήσει την Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ το δεύτερο εξάμηνο του 2027, έχει ιδιαίτερη δυνατότητα να προωθήσει τα παραπάνω και να αναδείξει την ανθρώπινη κατανάλωση ως ισότιμο πυλώνα της ευρωπαϊκής πολιτικής για τις πρωτεΐνες.

Είμαστε στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε διευκρίνηση ή και συνάντηση, όπου θα μπορούσαμε να παρουσιάσουμε αναλυτικά την πρόταση και να συνεισφέρουμε με περισσότερα στοιχεία, καθώς και για συνεργασία με τους παραγωγικούς φορείς και τους καταναλωτές.

Με εκτίμηση,

Σουζάνα Ισαακίδου, Πρόεδρος Δ.Σ.
Σύλλογος Ελλήνων Χορτοφάγων (HellasVeg)

- *Ακολουθεί παράρτημα και η βιβλιογραφία που αντιστοιχεί στις παραπομπές του κειμένου.*

Παράρτημα Α – Συνοπτικός Πίνακας Προτάσεων και εργαλείων ΚΑΠ

1.Αγροπεριβαλλοντικές και κλιματικές δράσεις (Άρθρα 4 & 10 - ΚΑΠ)	Εισαγωγή στήριξης για τη διαφοροποίηση εκτός των περιοχών με πλεόνασμα νιτρικών αλάτων· πολυετής με ειδική χρηματοδότηση· δωρεάν συμβουλευτικές υπηρεσίες για τη διαφοροποίηση.
2.Περιβαλλοντικές δαπάνες (Άρθρο 35 - Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης)	Διασφάλιση των περιβαλλοντικών δαπανών· διατήρηση της 100% χρηματοδότησης από την ΕΕ για τα γεωργοπεριβαλλοντικά και κλιματικά προγράμματα.
3. Ορθή διαχείριση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (Άρθρο 3 & Παράρτημα Ι - ΚΑΠ)	Καμία οπισθοδρόμηση σε περιβαλλοντικά θέματα σε σύγκριση με την τρέχουσα ΚΑΠ· διασφάλιση ισχυρών κοινών κανόνων για την εξασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού για τους αγρότες· επανεισαγωγή της αμειψισποράς ως υποχρεωτικής πρακτικής.
4. Υπηρεσίες γεωργικής συμβουλευτικής & AKIS (Άρθρο 20 - ΚΑΠ)	Παροχή εκτιμήσεων σχετικά με τη σκοπιμότητα, το κόστος, το χρονοδιάγραμμα και την αγορά στους αγρότες για πρωτοβουλίες διαφοροποίησης και πρωτοβουλιών μετάβασης· υποστήριξη νέων αγρότες και τους νεοεισερχόμενους στον τομέα των πρωτεϊνούχων καλλιεργειών.
5. Επενδυτική στήριξη (Άρθρο 13 - ΚΑΠ & Άρθρο 71 ΕΣΠ)	Αναγνώριση της διαφοροποίησης και των επενδύσεων ως προτεραιότητα· εφαρμογή μέτρων διασφάλισης της βιωσιμότητας.
6. Στήριξη των νέων αγροτών (Άρθρα 14, 15 και 16 – ΚΑΠ)	Προτεραιότητα στις επιχειρήσεις φυτικής παραγωγής και πρωτεϊνούχων καλλιεργειών, να συμπεριληφθούν κριτήρια βιωσιμότητας, ενίσχυση της συμβουλευτικής και εκπαίδευσης.
7. Συνδεδεμένη στήριξη εισοδήματος (Άρθρο 11 - ΚΑΠ & Άρθρο 35 - ΕΣΠ)	Επαναπροσανατολισμός ΣΣΕ προς τις πρωτεϊνούχες καλλιέργειες και φυτική παραγωγή· παροχή ευελιξίας στα κράτη μέλη· εισαγωγή ελάχιστων κριτηρίων βιωσιμότητας που να συνδέονται με τη χωρητικότητα της γης.
8. Ανώτατο όριο και αναδιανομή των ενισχύσεων (Άρθρο 6 - ΚΑΠ)	Υποστήριξη της εισαγωγής κανόνων φθίνουσας κλιμακωτής μείωσης και κανόνων ανώτατου ορίου σε επίπεδο ΕΕ· να δοθεί προτεραιότητα στις διαφοροποιημένες εκμεταλλεύσεων· ενσωμάτωση της βιωσιμότητας και στην αναδιανομή.
9. Στόχοι και κατευθυντήριες γραμμές της ΚΑΠ (Άρθρο 3 - Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης)	Ενσωμάτωση της διαφοροποίησης των πρωτεϊνικών πηγών στους στόχους της ΚΑΠ/Εθνικού Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, καθώς και στα προς τα κράτη μέλη, καθώς και παρακολούθηση των επιδόσεων.
10. Δημιουργία του τομέα πρωτεϊνών (Άρθρο 159 - ΚΟΑ)	Υποστήριξη της δημιουργίας ειδικού τομέα πρωτεϊνών, αναγνώριση και υποστήριξη των οργανώσεων παραγωγών ·εισαγωγή της

	επισήμανσης προέλευσης· διευκόλυνση της πρόσβασης στην πολιτική προώθησης.
11. Σχέδια Εθνικών Προγραμμάτων Μεταρρύθμισης (NRP) και ενδιάμεση αξιολόγηση (Άρθρα 24 & 25 - Εθνικά Σχέδια Δράσης)	Καθορισμός σαφών στόχων διαφοροποίησης· καθορισμός κριτηρίων αξιολόγησης, συμπεριλαμβανομένης της εξασφάλισης αξιόπιστης παρακολούθησης, αποτροπή περιβαλλοντικής οπισθοδρόμησης.
12. Δομή και διακυβέρνηση της ΚΑΠ (Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης & ΚΑΠ)	Διατήρηση της δομής των δύο πυλώνων· διασφάλιση κοινών κανόνων σε επίπεδο ΕΕ· παροχή επαρκούς χρόνου για διαπραγμάτευση, εφαρμογή και αναθεώρηση.
13. Προϋπολογιστικό πλαίσιο (ΠΔΠ & ΕΣΔ)	Μείωση της αβεβαιότητας μέσω σαφέστερων εγγυήσεων για τον γεωργικό προϋπολογισμό· να διασφαλιστεί η χρηματοδότηση της αγροτικής ανάπτυξης στο πλαίσιο του ΕΠΑΑ, τουλάχιστον στα τρέχοντα επίπεδα του ΕΓΤΑΑ.

Βιβλιογραφία και πηγές

Οι παραπομπές σελίδων στις πηγές [1], [3], [4] και [19] αφορούν τους τυπωμένους αριθμούς σελίδων των εκδόσεων που χρησιμοποιήθηκαν και ενδέχεται να διαφέρουν σε άλλες εκδόσεις.

[1] Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2026). Σχέδιο Δράσης για την ανθεκτικότητα, τη στρατηγική αυτονομία και τη βιωσιμότητα του ευρωπαϊκού συστήματος πρωτεΐνης (Action Plan for resilience, strategic autonomy and sustainability of the EU protein system), COM(2026) 355 final, 7.7.2026. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52026DC0355

[2] Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2025). Πρόταση κανονισμού για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1308/2013 (ΚΟΑ) όσον αφορά, μεταξύ άλλων, το σχολικό πρόγραμμα, τις τομεακές παρεμβάσεις και τη δημιουργία τομέα πρωτεϊνούχων καλλιεργειών, COM(2025) 553 final, 16.7.2025, διαδικασία 2025/0237(COD). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025PC0553

[3] Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2024). «Research for AGRI Committee – The dependency of the EU's food system on inputs and their sources», Μάρτιος 2024. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/747272/IPOL_STU(2024)747272_EN.pdf

[4] Deconinck, K., Gregg, D., Henderson, B. και Hill, D. (2023). «Towards resilient food systems: Impacts of supply chain disruptions and policy responses». OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers, αρ. 205. Εκδόσεις ΟΟΣΑ, Παρίσι. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/09/towards-resilient-food-systems_102d2ac9/f7998e46-en.pdf

[5] Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2026). Έγγραφο εργασίας 11317/26 της 30.6.2026: «Presidency suggested amendments» στην πρόταση 2025/0237(COD). Έγγραφο εργασίας με ένδειξη LIMITE, όχι τελική θέση του Συμβουλίου. https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11317-2026-INIT/en/pdf

[6] Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (2007). «Προοπτικές ανάπτυξης τομέα οσπρίων & κτηνοτροφικών φυτών» (με βάση περιφερειακές μελέτες για τη νέα ΚΑΠ), Σεπτέμβριος 2007. https://www.minagric.gr/images/stories/docs/ypoyrgeio/dimosieyseis-Arthra/meleti_gia_Nea_KAP/filadia_fytikis/KTHNOTROFIKA_FYTA.pdf

[7] Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (περ. 2018). Φυλλάδιο «Τα όσπρια στη διατροφή και την υγεία». https://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Ospria-Psixanthi/fyladio_ospria180518.pdf

[8] Agravia. «Η παραγωγή και η εισαγωγή οσπρίων στην Ελλάδα» (στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ για τα έτη 2011 και 2019). https://agravia.gr

[9] ΑγροΤύπος (17.7.2026). «Καλά εξελίσσεται η καλλιέργεια ξερών φασολιών, ευνοϊκές οι καιρικές συνθήκες, αυξημένη ζήτηση και εξαγωγές». https://www.agrotypos.gr/kalliergeies/psychanthi/kala-exelissetai-i-kalliergeia-xeron-fasolion-evnoikes-oi-kairikes-synthikes-afximeni-zitisi-kai-exagoges

[10] Πρόταση κανονισμού για τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ταμείου για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, τη γεωργία και αγροτική ανάπτυξη COM(2025) 565, 2025/240 COD . https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:0d5ded06-639d-11f0-bf4e-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

[11] ΑγροΤύπος (9.9.2026). «Όσπρια στη Θεσσαλία: Συνάντηση συνεταιρισμών με την Περιφέρεια – Αδιάθετες ποσότητες και σχεδιασμός για απευθείας διάθεση». https://www.agrotypos.gr/kalliergeies/psychanthi/ospria-sti-thessalia-synantisi-synetairismon-me-tin-perifereia-adiathetes-posotites-kai-schediasmos-gia-apeftheias-diathesi

[12] ΑγροΤύπος (17.7.2026). «Πρώιμο μικρόσπερμο φασόλι: Ομαλή η φετινή καλλιεργητική περίοδος – Σε εξέλιξη η συγκομιδή». https://www.agrotypos.gr/kalliergeies/psychanthi/proimo-mikrospermo-fasoli-omali-i-fetini-kalliergitiki-periodos-se-exelixi-i-sygkomidi

[13] Ευρωπαϊκή Επιτροπή «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της ΕΕ για τον καθορισμό των όρων εφαρμογής της ενωσιακής στήριξης στην κοινή γεωργική πολιτική για την περίοδο από το 2028 έως το 2034» Βρυξέλλες, 16.7.2025 COM(2025) 560 final, 2025/0241 (COD)

[15] ΑγροΤύπος (20.7.2026). «Λαθούρι: Μέτριος ο φετινός απολογισμός – Το πλάγιασμα δυσκόλεψε τη συγκομιδή, ικανοποιητικές οι αποδόσεις». https://www.agrotypos.gr/kalliergeies/psychanthi/lathouri-metrios-o-fetinos-apologismos-to-plagiasma-dyskolepse-ti-sygkomidi-ikanopoiitikes-oi-apodoseis

[16] European Food Security Crisis preparedness and response Mechanism (EFSCM) (2024). «Recommendations on ways to mitigate risks and vulnerabilities, including structural issues putting at risk food supply chains», 17 Ιουλίου 2024 (δημοσίευση 23.7.2024). Έγγραφο της ομάδας εμπειρογνωμόνων· δεν αποτελεί επίσημη θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ή μεμονωμένων μελών. https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/0aa5e189-1b78-4b27-a22a-c41caa451848_en?filename=efscm-recommendations-ways-to-mitigate-risks-and-vulnerabilities_en.pdf

[17] Matthews, A. (29.8.2026). «Amending the Common Market Organisation Regulation», capreform.eu (ανάλυση του σχεδίου έκθεσης του εισηγητή E. Sargiacomo και των τροπολογιών στην επιτροπή AGRI του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου). https://capreform.eu/amending-the-common-market-organisation-regulation/

[18] Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Παρατηρητήριο Νομοθετικών Διαδικασιών: διαδικασία 2025/0237(COD), σχέδιο έκθεσης PE789.874 (10.6.2026). https://oeil.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=2025%2F0237%28COD%29

[19] European Vegetarian Union (2026). «Opportunities for diversification and more plant production in the next CAP: Analysis of the 2028-2034 CAP Proposals». EVU e.V., Βιέννη/Βρυξέλλες. euroveg.eu

[20] IARC Monographs evaluate consumption of red meat and processed meat, Oct 2015 https://www.iarc.who.int/wp-content/uploads/2018/07/pr240_E.pdf

[21] Ευρωπαϊκό σχέδιο για την καταπολέμηση του καρκίνου, 3-2-2021, άρθρο 3.4, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM%3A2021%3A44%3AFIN

[22] Κανόνες υγιεινής σχολικών κυλικείων, χώρων εστίασης και αυτόματων πωλητών εντός των σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και καθορισμός των επιτρεπόμενων προς διάθεση προϊόντων (ΦΕΚ 3060/2-6-2026) https://www.esos.gr/sites/default/files/articles-2023/20260203060.pdf.

[23] EU CAP Network, Rough estimate of the soil protection potential of the CAP Strategic Plans over the 2023–2027 period – Follow-up with uptake data for 2023, Sept 2026, https://eu-cap-network.ec.europa.eu/publications/rough-estimate-soil-protection-potential-cap-strategic-plans-over-2023-2027-period_en#section--resources